Herman Melville

NEGUŢĂTORUL DE PARATRĂSNETE

Ce tunet grozav şi neobişnuit! îmi spuneam, stând la căldurică în locuinţa mea adăpostită între dealurile Acrocerauniene, în vreme ce în văzduh bubuiau tunetele, rostogolindu-se prin văi şi lăsând în urmă câte un fulger în zig-zag şi câte o rafală de ploaie piezişe ce se abătea, cu vuiet de lăncii, peste acoperişul de şindrilă al căsuţei mele scunde. Cum munţii dimprejur frâng şi frământă tunetul, am impresia că-i mult mai grozav pe-aici decât la câmpie. Dar ce se-aude? E cineva la uşă. Cine-şi alege tocmai o vreme ca asta să facă vizite? Şi pentru ce nu se foloseşte, oare, ca oamenii, de ciocănelul de la intrare, în loc să bată cu pumnul în tăblia uşii, care sună-a gol „ca un dric”? Să-l las, totuşi, să intre. Iată-l!

- Bună ziua, domnule. Nu-l cunosc de fel.

- Luaţi loc, vă rog.

Dar ce-i cu toiagul acesta ciudat, din mâna străinului?

- Grozavă furtună, domnule! îi zic.

- Grozavă? Vreţi să spuneţi groaznică!

- Sunteţi ud-leoarcă. Aşezaţi-vă pe lespedea asta, la gura sobei.

- Pentru nimic în lume!

Necunoscutul stătea exact în mijlocul încăperii, acolo unde se oprise. Înfăţişarea lui stranie te îmbia la un examen mai minuţios. Tristă figură avea slăbănogul! Părul negru şi încâlcit îi cădea, neglijent, pe frunte. În găvanele adânci ale ochilor lui împresuraţi de cearcăne viorii jucau fulgere inofensive: fulgere fără tunete. Omul era ud, din cap până-n picioare; stătea într-o băltoacă pe duşumeaua goală, din lemn de stejar, cu toiagul aceia bizar lângă trup.

Era o vergea de aramă lustruită, lungă de patru picioare şi legată de un băţ de lemn, cu ajutorul a două globuleţe de sticlă verzuie prinse în nişte inele de aramă. Vergeaua de metal avea în vârf forma unui trepied, cu trei tije ascuţite, de un auriu strălucitor. Omul ţinea în mână doar partea lemnoasă a toiagului.

- Domnule, i-am zis eu înclinându-mă politicos, am cumva cinstea de a primi vizita ilustrului zeu Jupiter Tonans? Căci aşa e înfăţişat, el în străvechea statuarie elină: cu mâna pe fulger. Dacă sunteţi chiar zeul în persoană sau locţiitorul său, ţin să vă mulţumesc pentru măreaţa furtună pe care-aţi stârnit-o prin munţii noştri. Ascultaţi! Grozavă bubuitură! Un om care iubeşte măreţia primeşte cu plăcere vizita îui Tonans! Tunetul i se pare şi mai măreţ… Dar luaţi loc, vă rog. Jilţul acesta uzat, de răchită, nu se compară, fireşte, cu tronul dumneavoastră veşnic verde din Olimp, dar faceţi-mi hatârul să luaţi loc.

În vreme ce-i vorbeam astfel, în şagă, necunoscutul mă măsura cu o privire pe jumătate uluită, pe jumătate îngrozită, dar nu se clinti nici măcar cu un pas.

- Zău, domnule, aşezaţi-vă. Trebuie să vă uscaţi înainte de a pomi din nou la drum.

Pentru a-l îmbia, am împins jilţul spre lespedea largă a căminului, în care ardea un foc scăzut, aprins chiar în acea după-amiază, cu scopul de’a alunga nu atât frigul, cât umezeala, căci era abia pe la începutul lui septembrie.

Dar neluând în seamă invitaţia mea, străinul îmi aruncă o privire belalie şi-mi spuse, proţăpit în mijlocul odăii:

- Domnule, te rog să mă scuzi că, în loc să-ţi primesc invitaţia de a mă aşeza pe lespedea căminului, te avertizez solemn că ai face mai bine să-mi urmezi îndemnul de a veni lângă mine în mijlocul încăperii. Dumnezeule! exclamă el, tresărind. Încă unul din tunetele alea înfiorătoare! Te previn, domnule, să pleci de lângă cămin!

- Domnule jupiter Tonans, mă simt foarte bine aici, i-am răspuns eu răsucindu-mă liniştit pe lespedea de piatră.

- Va să zică eşti chiar atât de ignorant încât nu ştii nici măcar că locul cel mai primejdios dintr-o casă, pe o furtună cumplită ca asta, este tocmai căminul?!

- Nu ştiam, i-am răspuns, mutându-mă în neştire pe prima scândură de lângă lespedea de piatră.

Străinul făcu o mutră atât de antipatic triumfătoare, încât m-am reîntors – tot în neştire – pe lespede, silindu-mă să stau cât mai drept şi mai ţanţoş. N-am scos, însă, o vorbă.

- Pentru numele lui Dumnezeu – răcni străinul cu un glas în care neliniştea se amesteca, în chip ciudat, cu dorinţa de a intimida – depărtează-te de cămin! Oare nu ştii că aerul încins şi funinginea sunt buni conducători de electricitate? Ca să nu mai vorbim de grătarul ăsta uriaş! Te conjur, ba chiar îţi ordon: pleacă de-acolo!

- Domnule Jupiter Tonans, nu-s obişnuit să primesc ordine în propria-mi casă.

- Nu-mi mai da numele ăsta păgân! Pe o asemenea vreme îngrozitoare, mai şi vorbeşti urât!

- Domnule, fii bun şi spune-mi ce treabă ai cu mine? Dacă doreşti, cumva, adăpost împotriva furtunii, eşti binevenit, câtă vreme te porţi cuviincios; dar dacă vii cu vreo treabă, spune repede despre ce-i vorba? Cine eşti dumneata?

- Sunt un neguţător de paratrăsnete, răspunse străinul, îndulcindu-şi glasul. Specialitatea mea este… Fie-ţi milă, Cerule! Ce tunet! Ai fost vreodată lovit? Vreau să spun, locuinţa dumitale… Nu? E mai bine să iei măsuri de precauţie (şi spunând acestea zgârie podeaua cu toiagul lui metalic). Nu există fortăreţe naturale împotriva furtunilor. Dar la un cuvânt al dumitale, îţi voi transforma casa într-un adevărat Gibraltar, printr-o simplă fluturare a acestei baghete magice… Ţii, ce Himalaie de bubuituri!

- Nu ţi-ai sfârşit gândul. Începuseşi să-mi vorbeşti despre specialitatea dumitale.

- Specialitatea mea este să străbat ţara, în căutare de comenzi pentru paratrăsnete. Iată o mostră, adăugă el izbind cu toiagul în podea. Am referinţele cele mai bune (şi se scotoci prin buzunare). Luna trecută, la Criggan, am instalat douăzeci şi trei de paratrăsnete pe numai cinci clădiri.

- Stai niţel. Nu cumva tocmai la Criggan, săptămâna trecută, într-o sâmbătă, pe la miezul nopţii, au fost lovite de trăsnet clopotniţa, un ulm uriaş şi cupola sălii de festivităţi? Se afla acojo vreunul din paratrăsnetele dumitale?

- Nu pe copac, nici pe cupolă, ci doar pe clopotniţă.

- Atunci, la ce folosesc paratrăsnetele dumitale?

- Un folos capital. Dar lucrătorul meu a fost neglijent: instalând vergeaua în vârful clopotniţei, a lăsat o parte din metal în contact cu acoperişul de tablă. De unde, accidentul. N-a fost vina mea, ci a lui… Ia ascultă!

- Nu te mai osteni! Tunetul a fost destul de puternic ca să-l aud şi fără să-mi atragi dumneata atenţia. Dar ia spune-mi, ai auzit ce s-a petrecut anul trecut la Montreal? O slujnică tânără a fost lovită de trăsnet tocmai când bătea mătănii, la căpătâiul patului ei: mătăniile erau, pasămite, de metal. Domeniul dumitale se întinde şi în Canada?

- Nu. Şi mi s-a spus că acolo nu se folosesc decât vergele de fier. Ar trebui să folosească vergele de cupru, ca ale mele. Fierul se topeşte prea repede. Şi-apoi, vergelele lor sunt aşa de subţiri, încât n-au destul volum ca

să descarce tot curentul electric. Metalul se topeşte, şi astfel clădirea e distrusă. Vergelele mele de cupru nu se comportă niciodată aşa. Canadienii ăia sunt nişte zevzeci. Unii dintre ei îşi pun pe acoperiş vergele cu măciulii în vârf, ceea ce riscă să provoace o explozie năprasnică, în loc să atragă pe nesimţite curentul spre pământ, aşa cum fac vergelele mele. Da, ale mele sunt singurele paratrăsnete adevărate. Uită-te la ăsta. Îl vând ieftin, doar un dolar piciorul.

- Felul ăsta de a-ţi vorbi de rău profesiunea, când e practicată de alţii, te-ar putea face suspect şi pe dumneata.

- Ascultă! Tunetul e parcă mai puternic. Se apropie de noi şi de pământ! Tii! Ce bubuitură straşnică! şi atât de apropiată, încât toate vibraţiile i s-au con topit într-un singur sunet… încă un fulger! Nu te mişca!

- Ce faci?! îl întrebai eu, văzând că-şi lasă din mână toiagul şi se apleacă grăbit spre fereastră, cu degetele arătător şi mijlociu pe încheietura mâinii stângi.

Dar necunoscutul îmi tăie vorba cu o nouă exclamaţie:

- Trosc! Numai trei pulsaţii… la mai puţin de un kilometru, undeva în pădurea de colo. Venind încoace, am trecut pe lângă trei stejari fulgeraţi, care ardeau ca nişte făclii. Lemnul de stejar atrage fulgerul în mai mare măsură decât lemnul altor copaci, deoarece seva lui conţine fier. Am impresia că duşumeaua dumitale e de stejar.

- Din inimă de stejar… Judecând după vremea pe care ţi-ai ales-o ca să mă vizitezi, presupun că-ţi alegi dinadins o asemenea vreme pentru expediţiile demitale. Când bubuie tunetul, socoti că momentul e deosebit de prielnic negoţului dumitale, deoarece îi impresionează pe clienţi.

- Ascultă! … Cumplit tunet! …

- Pentru un om care doreşte să-şi înarmeze semenii cu neînfricare, pari ciudat de fricos. Îndeobşte oamenii aleg vremea frumoasă pentru a porni la drum; dumneata alegi furtuna, şi totuşi…

- Că pornesc la drum pe furtună, e adevărat, dar nu o fac fără a-mi lua măsurile de precauţie, pe care numai un specialist în paratrăsnete le poate cunoaşte. Ascultă! Uită-te repede la mostra asta de paratrăsnet. Costă numai un dolar piciorul…

- E o piesă foarte frumoasă, recunosc. Dar care-s, mă rog, măsurile dumitale de precauţie? Dă-mi voie să închid obloanele acelea: ploaia piezişă intră prin fereastră. Mă duc să trag zăvorul.

- Eşti nebun? Nu ştii că zăvorul e bun conducător de electricitate? Lasă-te păgubaş!- Atunci, o să trag doar obloanele şi-o să-i cer servitorului să-mi aducă un drug de lemn. Trage, te rog, de şnurul soneriei aceleia.

- Ţi-ai pierdut minţile? Sârma asta ţi-ar putea arunca în aer casa! Pe timp de furtună să nu. Pui niciodată mâna pe-un şnur de sonerie, şi să nu tragi vreun clopot.

- Nici măcar într-o clopotniţă? Spune-mi, rogu-te, unde şi cum te poţi simţi la adăpost pe o vreme ca asta? Există, oare, în această casă vreun loc de care să mă pot atinge cu speranţa că voi rămâne în viaţă?

- Există. Dar nu locul unde stai acum. Pleacă de lângă perete! Uneori curentul coboară printr-un perete, şi cum omul e mai bun conducător de electricitate decât cărămida, se întâmplă ca respectivul curent să treacă din perete în om… Bum î Trăsnetul ăsta o fi căzut foarte aproape. Un fulger circular, de bună seamă.

- Mai mult ca sigur. Spune-mi, însă, numaidecât, care crezi că-i locul cel mai ferit din această casă?

- Încăperea asta, şi îndeosebi locul unde stau eu acum. Vino încoace.

- Întâi, explică-mi.

- Ascultă! … După fulger, tunetul… geamurile se cutremură… casa… casa! Vino lângă mine!

- Explică-mi, te rog!

- Vino aici!

- Îţi mulţumesc, dar mă voi întoarce la locul de mai înainte – lângă cămin. Şi acum, domnule neguţător de paratrăsnete, fii bun şi spune-mi, în pauzele dintre tunete, care sunt motivele ce te fac să crezi că încăperea asta e cea mai ferită, iar locul pe care stai – punctul cel mai sigur din toată casa?

În clipa aceea furtuna se potoli puţin. Neguţătorul de paratrăsnete îmi răspunse, răsuflând uşurat:

- Ai o casă cu un singur cat, iar odaia asta e situată între pod şi pivniţă, de aceea e relativ mai ferită. Căci fulgerul coboară uneori din nori în pământ, iar alteori urcă din pământ spre nori. Pricepi? Personal, mă opresc în mijlocul unei încăperi pentru că trăsnetul coboară de obicei prin coş sau prin pereţi: de aceea, cu cât eşti mai departe de ei, cu atât mai bine. Şi-acum, vino lângă mine!

- Îndată. Ai spus un lucru care, în loc să mă neliniştească, mi-a inspirat, în chip ciudat, încredere.

- Ce anume ţi-am spus?

- Ai spus că uneori fulgerul ţâşneşte din pământ spre nori.

- A, da, aşa-zisa lovitură de retur, care se produce atunci când pământul, fiind supraîncărcat cu fluid, îşi azvârle prisosul spre cer.

- Lovitura de retur… de la pământ la cer, adică… Din ce în ce mai bine! Dar pofteşte, te rog, pe lespedea căminului, ca să te usuci.

- Mă simt mai bine aici, chiar ud fiind.

- Cum aşa?

- Pe timp de furtună, cel mai bine este să… Ascultă! încă un trăsnet!

Cel mai bun lucru este să te uzi până la piele. Hainele ude sunt mai bune conducătoare decât corpul, aşa că, dacă te loveşte trăsnetul, va trece poate prin ele fără să te atingă… Furtuna se înteţeşte din nou. Ai cumva un

covor în casă? Covoarele nu sunt bune conducătoare de electricitate. Caută-mi unul, pe care să pot sta. Şi dumneata la fel. Cerul se întunecă… parcă-i noapte în plină zi. Auzi? … Covorul, adu covorul!

I-am întins unul, în vreme ce munţii învăluiţi păreau că se contopesc şi se năruie deasupra casei.

- Şi-acum – am spus, întorcându-mă la locul meu – vreau să aflu ce măsuri de precauţie îţi iei când porneşti la drum pe timp de furtună? Nu ne-ar folosi la nimic să rămânem tăcuţi.

- Aşteaptă să cadă trăsnetul ăsta.

- Nu, vorbeşte-mi de măsurile dumitale de precauţie. Doar pretinzi că te afli în locul cel mai sigur cu putinţă. Hai, vorbeşte.

- Bine, iată pe scurt despre ce e vorba. Ocolesc pinii, casele înalte, şoproanele izolate, păşunile de munte, apele curgătoare, turmele de vaci şi de oi; aglomeraţiile omeneşti. Când merg pe jos – ca astăzi – nu umblu repede; când merg cu docarul nu-i ating nici speteaza, nici laturile; când merg călare, descalec şi-o iau înaintea calului. Dar mai presus de orice, mă feresc de oamenii înalţi.

- Oare visez? Un om să se ferească de semenii săi, şi încă pe vreme de primejdie?

- Pe vreme rea, ocolesc oamenii înalţi. Eşti, oare, atât de ageamiu încât nu ştii. Că un om care are o înălţime de şase picioare atrage asupra capului său încărcătura electrică a unui nor? Păi, atâţia flăcăi din Kentucky pier loviţi de trăsnet cu mâna pe plug, în brazda abia începută! Ba, se întâmplă ca, dacă un om înalt se ţine pe lângă un râu, norul să-l aleagă tocmai pe el, preferându-l apei curgătoare… Tii, ce bubuitură! Mai mult ca sigur că turnul ăla negru a fost despicat în două… Da, omul e bun conducător de electricitate. Fulgerul poate străbate de sus până jos un om, pe când unui copac îi jupoaie numai scoarţa. Domnule, m-ai reţinut atât de mult cu întrebările dumitale, încât nici n-am apucat să-ţi vorbesc de treburile mele. Doreşti sau nu un paratrăsnet? Uită-te la exemplarul ăsta. Vezi? E făcut din cea mai bună aramă. Arama e cel mai bun conducător de electricitate. Casa

dumitale e joasă, dar fiind aşezată la munte, înălţimea ei redusă n-o pune câtuşi de puţin la adăpost. Dumneavoastră, muntenii, sunteţi cei mai expuşi. Neguţătorul de paratrăsnete ar trebui să aibe cea mai numeroasă' clientelă în ţinuturile de munte. Uită-te la mostra asta, domnule. O singură vergea ar fi de ajuns pentru o casă micuţă ca asta. Citeşte, te rog, modul de întrebuinţare. O singură vergea, domnule. Costă numai douăzeci de dolari… Ascultă! Parc-ar fi nişte munţi de granit care se năruie, prefăcându-se-n pietre. Judecând după zgomot, trăsnetul ăsta a izbit în ceva. Ridicat Ia cinci picioare deasupra unei case, paratrăsnetul o va feri de primejdie, pe o rază de douăzeci de picioare de jur-împrejur. Numai douăzeci de ciolan, domnule – un dolar piciorul. Ascultă! E ceva teribil!… Ei. Faci o comandă? Vrei să cumperi? Să-ţi trec numele în catastif? Gândeşte-te că te-ai putea preface într-un morman de cenuşă, ca un cal priponit surprins de foc într-un grajd! Şi toate astea, într-o clipită!

- Pretins ambasador şi ministru plenipotenţiar al lui Jupiter Tonans! i-am răspuns eu, râzând. Nenorocită fiinţă, care vii aici, cu-o biată ţeavă, ca sa te pui între pământ şi cer, îţi închipui cumva că eşti în stare să abaţi din drum fulgerele cereşti, pentru că ai puterea de a smulge o seânteioară verzuie din butelia ta de Leyda? Vergeaua asta prinde rugină sau se frânge, şi atunci – ce te faci? Cine te-a împuternicit, nou Tetzel, să colportezi indulgenţe şi scutiri de poruncile divine? Firele de păr ni-s numărate, ca şi zilele vieţii noastre. Pe furtună, ca şi pe vreme senină, eu stau împăcat în mâinile Domnului. Pleacă, neguţător necinstit! Uite, sulul furtunii s-a înfăşurat la loc; casa a rămas nevătămată, iar în curcubeul de pe bolta albastră citesc limpede că dumnezeirea nu are de gând să ducă război pe pământul oamenilor.

- Păgân mizerabil! răcni străinul, învineţindu-se de ciudă, în vreme ce curcubeul strălucea. Îţi voi da în vileag ideile eretice!

- Cară-te! Ia-o la fugă, dacă e în stare să fugă un vierme ca tine, care se iveşte doar pe ploaie!

Faţa străinului se făcu şi mai vânătă; în jurul ochilor cearcănele viorii i se lăţiră şi mai mult, aidoma nimbului din jurul lunii, când, în miez de noapte, prevesteşte furtuna. Se năpusti asupră-mi, cu tridentul întors spre inima mea.

L-am smuls din mână, l-am trântit pe podea şi l-am călcat în picioare. Apoi, împingându-l afară pe acest întunecat rege al fulgerelor, i-am azvârlit pe uşă schiptrul strâmbat, de aramă.

- Dar în ciuda tratamentului pe care i l-am aplicat, şi în ciuda faptului că i-am prevenit pe vecini împotriva lui, neguţătorul de paratrăsnete continuă să cutreiere ţara, pe vreme de furtună, speculând cu folos spaimele oamenilor.